

Mentor
Erdélyi népkönyv

<http://mek.oszk.hu/07000/07053/index.phtml#>

Előszó
(részlet)

[...]

Mi közhasznú ismeretek terjesztése által akarunk a' népre hatni, épen azon pályán s' eszközök által, mellyen a Vasárnapi Újság 9 évek óta olly lelkiismeretesen munkálódik. A' saját szükségeit is alig ismerő köznépet saját anyagi és szellemi hiányjaival 's egyszersmind azon módokkal megismertetni, mellyeket ama hiányok fedezésére fordítson - önerőt, szilárd akaratot célunk felkölteni, 's kifejtteni azok lelkében, hogy a' megismert jót az akarat hatalma által végrehajtani is erősek legyenek; szóval: anyagi és szellemi előhaladást kívánunk eszközölni könyvünk által, 's épen azért neveztük azt tanítónak, nevelőnek, útmutatónak, vagy MENTORNAK.

Az olvasó kezébe lévő könyvünk tehát népkönyv, az az: népképző, népnevelő, a nép szívéhez 's eszéhez közérthető nyelven szóló könyv akar lenni, melly évenként megjelenő kisebb vagy bővebb tartalmú köteteibe az erdélyi nép legsürgetőbb szükségei között vezér, tanácsadó, útmutató legyen a' jobb gazdálkodásra, takarékosagra, polgári hűségre, 's mindazon erényekre, mellyek a' honi köznépet nemesebbé, jobbá, és boldogobbá tehetik, 's ezek következésébe idők multával a' polgárisodott nemzetek sorába emelhetik.

A' könyv árának meghatározásába is szemünk előtt tartottuk a' köznép szegénységét, lgy lőn a' Mentor árra csak 1-olv. egy rf. pengőbe azok számára, kik kibocsátott aláírási ivaikba nevők alirásával biztosítanak szándékuk felől. Olly ár ez, minél csekélyebbre egy 352 lapokból álló, és még egy jeles honfi jól talált képével diszített könyv tudunkra nem tétetett mostanság.

Mennyibe feleltünk meg azon kívánatoknak, mellyeket a' közvélemény egy Erdélyhez alkalmazandó népkönyv íróitól igényel, a' feleletet az érdemes olvasóra bizzuk. Mi eltökélttük azon pályakörben, mellyre kilépünk, mind addig munkálódni, míg csak közbizodalom 's meleg részvét - mellyet ezen első kötetnél kitűnőleg volt szerencsénk tapasztalni - vállalatunkat támogatni fogják. Erősen hisszük hogy őszinte szándékunk e' minden szépre 's jóra fogékony nemzetben viszhangra fog találni, 's a' szerencsés jóslatok alatt életbe lépett kezdeményt ohajtott siker koronázzandja, E' hitben élünk 's munkálódunk jövőre nézve is - 's bizunk istenben, bizunk tiszta szándékunkban, hogy hitünk megtartand minket. E' hitben ajánljuk e hazánkban első népkönyvet a' nyájas olvasó hazafi kegyeibe.

Kolozsváratt, 1842. maj. 25-kén.

*

Arany-szabályok.

Jó tanácsra 's jó baráttra mindig szükség
vanu jól mondotta, a' ki mondotta. Jó tanács
sokszor aranyból is drágább, •'s van eset, mikor könnyen
kipótol egy két lágymeleg barátot, 's legalább
száz rász atyafit. Nem hiszem, legyen ország
széles e' világon, hol a1 jó tanács 's alkalmas
időben ejtett szó becsesebb legyen, mint Erdély
hazánkban; mert seholt nincs több szükség réájok,
mint épen itt, hol minden nyomon kevés jóval
sok rosszal, gyér örömmel sűrű szenvedéssel,
ritka boldoggal ezer boldogtalannal,
a1 szegénység' •'s tudatlanság' különböző színezetű
's fokozatú csoportjaival találkozunk. Vagy
azt mondjátok: „könnyű osztogatni a' jó tanácsot
mert semmiben kerül, de bajos ám megfogadni." Barátim
! egy Hlyen ellenvetésre mindig készen voltam
; de bocsássatok meg, ha azt csak elménczkedésnek
keresztetem, vagy ha azt mondom, hogy
az szép szín alatt eltaszítása a' szívből nyújtott
ajánlatnak, eltakarása &' nemakarásnak,"mint mondják
: nem akarásnak nyögés a' vége. Barátim! ne
csaljátok meg magatokat. Az öncsalás a' lázos
betegnek fattyu-álma, melly a' fölébredésse 1 a?
szenvedéseknek hosszú kínos sorát költi fel. Ha igaz
az, hogy pénzt ér a1 mi pénzre segít, nem tagadhatjátok,
hogy becses az, mi becset ad, szükséges
az, mi szükségből kisegít. Nem verik senkP
fejéhez a' jo' tanácsot j de ki az, kinek ezer
kiáltó szükségei ne volnának? ki az, ki eltolja
magától a1 pénzt, vagy a' segítő kezeket, melylyek
szükségből fölsegítnek? Barátim! a' jó tanács
: pénz, barát, segítő kéz, a' mint akarjátok.
A' kinek vannak fülei a' hallásra, hallja!
Nem új dolog, a' mit mondok barátim! Sokan
mondották előttünk, 's rmondandják utánunk, meri
az igazmondásra—'s illyennek kell lenni a'jó tanácsnak—

minden időnek, népnek 's nemzedéknek
szüksége van. Azok a1 hasznos tapasztalások 's
életbölcsességgel teljes szabályok, melyek egy
családot, falut vagy orvost, a? jóléteinek 's boldogságnak
bizonyos fokára fölsegítettek, másutt
is, 's például épen közöttünk is meghozhatják
gyümölcseiket. Barátim! csak mi legyünk örök
szegénységre kárhoztatva ? mig más országokba
saját és idegen tapasztalás után okulva, magasra
hajtott a1 közjólét koronás élőfája; csak mi
taszítsuk el magunktól az idő 's tapasztalás' józan
leczkéit? Nem. Én erősen hiszem e' nemzet'
számára is tartott az isteni gondviselés szerencsésebb
időket. De ne feledjétek, hogy isten csak
eszközök, 's közelebről épen minmagunk által
munkálkodik, azért'mondja a' példabeszéd: „segíts
magadon és isten is úgy segít rajtad.”
A dolognak az a'természete, hogy minél
többször mondják, annál mélyebb gyökeret ver
a1 lélekben, —• épen mint a' szeget, minél többször
ütjük, annál mélyebben, hat fába, falba.
Így vagyunk különösen azon életszabályokkal,
melyeknek gondos megőrzése 's követése föltételezi
világi szerencsénket. Hogyan kell a1 vagyonszerzés
's megtartás körül gazdáskodni? Ezen
kérdésekre ittott sok jó tanácsot olvastunk feleletül,
melyekhez ottanottan saját észrevételeinket
is ragasztani bátrak leszünk. Legkevésebbé sem
kétkedünk azon őszinte vallomást tenni magunk is,
hogya ezen jó tanácsokkal, azon sok okos ember
közül, kikkel gyöngye fiatalságunkban egy 's más
viszonyban állani szerencsénk volt, legalább egykettő
maga1 idejében megajándékozott, s mi azokat
maga idejében követlünk volna, bizony-bizony
most szíves köszönetet mondanánk érte.. Haljuk

tehát !

1.) „A z i d ő p é n z,” így szól a' gyakorlati
angol, „A” ki időt nyer életet nyer,” így a?
latin. „Az idővel jön jó tanács,” mond a' német.
„Várjunk időtől, majd seiyit az rajtunk,” magyar
példabeszéd. Es e' példabeszédekben annyi bölcsesség
rejlik, mennyit sokszor egész könyvekben
is, bajosan találunk; mert — jól jegyezzétek föl

magatoknak — a1 példabeszédek a1 népeletből 's az idő' próbáján kitisztult közvéleményből fejlett igazságok, megannyi hű tükrei 's kinyomásai a1 közértelmességnek. Minden népnél feltaláljátok más szavakban ezen igazságokat: „idő legdrágább kincse embernek;” „az idő bölcs haszná-
lása egyedüli útja a' boldogságnak.” Magyar eleink is megvoltak győződve ezen igazságok felől, csak kár, hogy nem tudták vagy nem akartak eléggé hasznát venni. Tőlök vettük örökségül ama közmondást is: „ki jókor kel, aranyot lehu Néktek, barit m! a' jánv or, de keveset tevő apák' fiainak nektek jutott részetökbe azon érdem, hogy a' leczkét felhasználjátok, 's a' könyvekből a gyakorlati életbe átplántálva, a* termésre megérleljétek.